

R.D. Jacobi Marchantii Vitis Florigera

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

Lect. 1. tripartita. Prima pars declarat, cur dies iudicii vocetur Dies illa, & Dies iræ. 2. ostendit, quomodo igne & favilla finietur mundus. 3. demonstrat, ad quem effectum sit ignis ille.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56381)

autem religioſe caput ejus ſervatur, & oſtenditur in Eccleſia S. Pauli, teſte Cornel.

Menologium autem Græcorum ad diem vigelimum Martii ſic habet: Eadem die certamen Sanctæ Martyriſis Phoinæ Samaritanæ; cū qua Chriſtus locutus eſt, & Joſeph & iſtorū filiorū nec non ſebaſtiani Ducis, Anataliſis, Photti, Phoriū, Paraſceves & Cyriacæ germanarum ſororum: qui omnes Chriſti fidem confeſſi, martyrii palmā confeſſi ſunt. Ita Menolog.

Ex his omnibus ſatis colligitur, quā merito hæc Samaritana potuerit exſurgere cum Propheta in vocem exultationis & confeſſionis, & Pſalmum Domino decantare ac dicere: *Credidi, ipſo mihi ſide infundente, propter quod locutus ſum, (palam ſcil. & coram omnibus) eandem fidem reſondere conata in aures eorum & corda. Ego autem humiliata ſum nimis, in recordatione & agnitione vitæ meæ præteritæ, & peccatorum, quæ mihi præſentavit. Ego dixi in exceſſu meo, dum me abundantiſſime pocaret, non vino vitis, ſed aqua vitæ; dixi, inquam, Omnis homo mendax. Vidi enim quod in homine non lit ſperandum, & quod homo quicun-*

que promittit in fluxu hujus ſæculi aquis & puteis aliquam vel felicitatem vel refrigerium, mentitur & fallat. Ego autem invenii hominem, qui ſolus verax eſt, qui *Veritas eſt & Vita. Quid retribuam Domino, quod ſic mihi calicem Fontis vitæ propinavit? Imò, quid pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutari accipiam, & nomen Domini invocabo. Calicem non ſolum aquæ, ſed & ſanguinis preceſſus offerri poteſt. Scio enim, quia Preſiſſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eſt. Et ideo Vitæ meæ reddam, annuſciando omni populo gratiam & gloriam ejus, ſimulque in conſpectu celeſtiſi Teruſalem ex iſtimo animi voto & deſiderio ſanguinem meum fundam, ut ex atriis ejus, in quibus ſterunt pedes mei, pergam & pertingam ad domum illam æternæ pacis, cujus *Aſcenſus eſt & purpureus in ſpiritu & veritate: ibi dabitur apponere os non ſolum ad ſtillicidja ſtilliciantia ſuper terram, ſed ad ipſum Fontem vitæ cum omni ſatiæte; & concedetur ibidem in lumine videre,**

OPUSCULUM III. PLANCTUS FILIORUM ADÆ MORIENTIVM.

Continet explicationem piā Proſæ decantati ſolitiæ in Officiō Defunctorum.

RECT. R.
tripartita.

*Dies ira, Dies illa,
Solvet ſæculum in ſi viliſſa,
Teſte David cum Sibylla.*

PARS I.
Cur dies
iudicii,
dies ira
vocetur.
Soph. 1.

Dies iudicii extremi, à Sophonia Propheta, deinde ab Eccleſia, (quæ hæc verba deſumpſit ex Sophonia) per emphaliſm & anonomatiſm vocatur **DIES ILLA**; atque per hanc designationem ac indigationem ſpecialeſ, multa energeticè & compendioſè indicantur. Idem eſt enim ac ſi diceretur.

Dies illa,

1. *Dies illa*, omnium mortalium oculis ſpectanda, & ab impiis cerèdè certius expectanda. 2. *Dies illa* ab initio ſæculi filiis Adæ prædicta, per ipſummet Adam, & per Enoch ſeptimum ab Adam qui dixit teſte Apoſtolo Iuda: *Ecce venit Dominus*

indas in
Epi.

in ſanctis millibus ſuis, ſacere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios, de omnib⁹ operibus eorum. 3. *Dies illa*, omnium pene Prophetarum oraculis præannunciata, ut nullo ſæculo à memoria & mente

fideliū poſſet excidere. 4. *Dies illa*, in novæ legē rurlus Evangelicis & Apoſtolicis ſcriptis multoties inculcata. 5. *Dies illa*, in officiis Eccleſiæ ſanctæ continèdè repræſentata & decantata. 6. *Dies illa*, quæ continet omnes dies præcedentium ſæculorum, quandoquidem de illa tunc ratio ſit reddenda. 7. *Dies illa*, ad quam omnes dies eundem, & in qua ſiniuntur omnia tempora, & omnes dies. 8. *Dies illa*, quæ tot præcedentibus anguſtiis parcurit, & tandem parit æternitatem dierum nunquam finiendam. 9. *Dies illa*, quam expectat omnis creatura, ingemiſcens, ut liberetur à ſervitute & corruptione, quia *vanitati ſubjecta eſt non volens*, hoc eſt mutabilitati variæ obnoxia, peccatoribus & peccatis quaſi invita ſerviens. 10. *Dies illa*, quæ Iohannes Baptiſta, Præco Chriſti, in deſerto forti voce & zelo inſclamabat: dies inquam in qua venit ille, cuius *ventilabrum in manu ejus, ut parget aream ſuam.* 11. *Dies illa*, quam Angelus Apocalypſis, volans per *medium cælum, & habens Evangelium æternum, annunciat ſedentibus ſuper terram inſonans: Time* Domi.

Dominum time Domini, quia venit hora iudicii eius 12. Dies illa, quæ per excellentiam sacris in codicibus appellatur Dies Domini: quia tunc Dominus suam ostendet potentiam, iustitiam, dominiũ in vindictamque erga impios.

Dies ira
Soph. 1. Propterea ulterius ab eodem Sophonia dies hæc dicitur, *Dies ira*, sive, ut ibidem subdit: *Dies tribulationis & angustia, dies calamitatis & miseria, dies tenebrarum & caliginis, dies nebula & curbinus, dies tubæ & clangorũ.* Attende quot titulis diem illum nominat, ut designet esse horribilem & maximè funestem, & verè diem iræ & ultionis. Quibus verbis eum etiam Ecclesia designat in sacris suis officijs. Quare verò specialiter *Dies iræ* appellatur, ex rimere censetur Isaias dum sub typo excidii urbis Babylonis, orbis excidium sic depingit. *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stelle celi, & splendor eorum non expandentur, luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum. Super hoc cælum turbabo, & moventur terra de loco suo, propter indignationem Domini Exercituum, & propter diem iræ furoris eius. Quomodo posset Prophetæ dici illius horrorem exprimere apercius? Vocat diem crudelem, diem indignationis, diem contritionis, sive destructionis impiorum, diem commotionis & conturbationis cæli & terræ, diem iræ & furoris. Quid amplius dicere posset?*

Isai. 13. Cæteri dies iudicium præcedentes, dici possunt dies gratiæ & misericordiæ divini, quia clementia & patientia (velut duo aggeres aut muri fortes) continent fluxum ignem iræ & furoris Domini, ne totus erumpat in impiorum perditionem caput, ad eos absorbendos & perdendos penitus. Sunt his aggeribus inserti clavi, crux, lancea, corona spinica, preces Virginis, merita Sanctorum. At tunc iræ torrens omnem aggerem, omnem obicem omnia impedimenta, omnia denique claustra & repagula dirumpet; & quoque versum inundabit, omnemque creaturam ad vindictam animabit, & amabit contra infensatos. Propterea igitur merito dies iudicii vocatur specialiter *Dies iræ*. Equidem & nunc ira quandoque hos aggeres perficit & in peccatorum ultionem effluit: sed quodammodo per stillas censetur cadere. Sic enim loqui solent sacræ litteræ: *Furor Domini stillabit super nos; eo quod non custodierunt Patres nostri verba Domini. Non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sæcæ. Rursus Omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, & stilla vii super nos maledictio & deservatio, quæ scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. Item dicitur: *Sic illa ad Africam, id est, prædic furorem & iram meam illic pervasuram. Omnes igitur calamitates peste, bella, ignes, inundationes, quæ ab initio ob peccata continge-**

runt, non nisi stilla sunt guttæ furoris Domini paulatim cadentes. Circa diem verò iudicii effunderetur penitus ira, & perfectè illud adimplebitur: *Nunc effundam de propinquo iram meam, & completo furorẽ meum in te. O ergo diem nocti similem! O diem illum! O iræ diem! O diem funestam! O diem assidue memoriã gerendam!*

Illam diem respiciebat Isai, dum ingemiscit & exclamat, *AAA Diei, quia prope est dies Domini.* Hæc est vox & suspirium summè afflictivi; quasi diceremus, *Heu, heu, heu, ob diem illum!* Vel ut Septuaginta Interpretes Græcè habent. *Oime, oime, oime, sive, Hei mihi, hei mihi, hei mihi in illum diem!* Aut certè dicere possumus, quod Prophetæ hunc diem in spiritu proficiens, totus obtupefactus, quasi puer balbutiat. Sicut enim Ieremias à Domino vocatus, ut ejus magna annuntiaret, respondet, *AAA, Domine Deus, puer ego sum, & nescio loqui, nisi balbutiendo; quis ergo ego sum, qui mitat ad eloquendum cælestia tua Sacramenta, & oracula? Non assimiles Isai videret dicere: Dum contemplor diem illum horribilem & admirabilem, balbutiens ego falo instar pueri: timor & tremor linguam meam palato assignat; nec aliud scio dicere, nisi AAA Diei.*

Certum est apud Theologos, iudicii diem se cum conflagrationis ignem esse adducturum. Hoc enim constat, & tantissimum est, *Christum igne & fulgure iudicaturum seculum per ignem & clarè asseretur in illo, cæli qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositurum esse, igni refervari in diem iudicii.* Sed quæstio remanet, an hic ignis iudicem & iudicium sit precessurus, an verò secururus? S. Aug. in eam propædet sententiam, quæ opinatur ignem conflagrationis secururum iudicem & iudicium. Sic enim loquitur: *In illo iudicio, vel circa illud, hæc res didicimus futuræ, Eliam, fidem Iudaorum, Antichristum, Christum iudicaturum, resurrectionem mortuorum, bonorum malorumque diremptionem, mundi conflagrationem, ejusdemque renovationem. Quo ordine veniant hæc magis docebit experientia; existimo tamen eo quo à me ordine commemorata sunt, esse ventura. Hæc ille mundi conflagrationem ultimo lococo enumerans, quem sequuntur nonnulli Theologi.*

Communior interim opinio cum S. Thoma doct. ante iudicem & iudicium. Hæc sententia etiam mundi fundatur hic puer Ecclesiæ cantum, dum primo loco dicitur: *Dies iræ, dies illa solvet seculum in favilla;* supponitur ergo fore illa conflagratio ante iudicis adventum, de quo postea agitur in subsequentibus verbis. Hujus quoque conflagrationis testis producit David cum Sibylla. At Davidis testimonium sic de ea loquitur: *ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Quæ locum de secundo adventu citare videtur Apostolus ad Hebræos. Alterum quoque testimonium

PARS II.
Quomodo
Christum igne & fulgure iudicaturum seculum per ignem & clarè asseretur in illo, cæli qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositurum esse, igni refervari in diem iudicii.

Sed quæstio remanet, an hic ignis iudicem & iudicium sit precessurus, an verò secururus? S. Aug. in eam propædet sententiam, quæ opinatur ignem conflagrationis secururum iudicem & iudicium.

Communior interim opinio cum S. Thoma doct. ante iudicem & iudicium. Hæc sententia etiam mundi fundatur hic puer Ecclesiæ cantum, dum primo loco dicitur: Dies iræ, dies illa solvet seculum in favilla; supponitur ergo fore illa conflagratio ante iudicis adventum, de quo postea agitur in subsequentibus verbis. Hujus quoque conflagrationis testis producit David cum Sibylla. At Davidis testimonium sic de ea loquitur: ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Quæ locum de secundo adventu citare videtur Apostolus ad Hebræos. Alterum quoque testimonium

Sep. 5.

2. Paralip. 24, 2. Par. 22, Dan. 9.

Exech. 20.

2. Paralip. 24, 2. Par. 22, Dan. 9.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Exech. 20.

Psal. 49.

Davidis sic loquitur : *Deus manifeste venit, Deus noster, & non silebit : Ignis in conspectu eius exardescet.* Quis est ille Deus noster, nisi Christus ? Noster usque, per assumptam ejusdem nobiscum naturam humanitatem. Ipse qui venit in primo adventu occulte in virginem thronum, velut silens & mutus, in secundo advenit & confecerit judicium suum thronum manifestus toti orbi, & ut Leo rugiens concuties celum & terram. Ante ipsum igitur ignis exardescit, cum tempore valida : ignis scilicet ille conflagrationis, quo jam incipiet inimicos suos torquere, & terrere. De quo & Apostolus. *In revelatione D. Iesu de celo cum Angelis virtutibus ejus, in flamma ignis danti vindictam in qui non noverunt eum.* Vbi videtur alludere S. Paulus ad locum cum citatur ex Psal. 99.

Testimonia Sibyllæ de Christo iudice.

Quantum ad Sibyllam, & ejus testimonium, varia oracula ex libris ejus de Christo Iudice de promissis possent. Duo hic sufficiant. Primum est ex lib. 2. ubi Achrostichidem facit Nominis I E S V S hoc modo :

*Judicii signum est, tellus sudore repleta :
In oculis venit Rex magnus, cuncta gubernans :
Acula, presens carnem, & mundam, ut iudicet omnem.
Iesu illum cernent que Deum infidi, atque fideles.
Sede altum, atque animis reddentem iura virorum.*

Hos versus recitavit S. Procopius Martyr apud Tyrannum, ut eum confunderet & convinceret. Christum Deum esse, ac Iudicem omnium, ex libris Sibyllarum : quæ quidem apud Ethnicos spiritu prophetiæ floruerunt, sic rememorate Deo carum virginitatem, & hac ratione fidem de Christo, & ejus mysteriis apud Ethnicos confirmante. Alterum oraculum Sibyllæ de igne conflagrationis iudicium precedente, sumitur ex eodem lib. 2. Orac. ubi ita canit :

*Tunc ardens fluvius celo manabit, ab alto.
Ignem, atque locos consumet funditus omnes.
Terramque, Oceanumque ingentem, & carula ponti.
Sægna lacus, fluvios fontes, ditemque severum,
Cælestemque polum, celi quoque lumina in unum.*

Lib. 18. Cl. vit. c. 23.
Cui David
S. Procop. apud Sur.
S. Iul.

*Fluxa fluent, forma deleta proposit eorum :
Astra cadent et enim de celo cuncta repulsa.*
Plura videre licet de re apud S. Aug. de Sibyllæ & Sibyllæ agit testimonio.
Adverte autem hic in testimonium vocari Sibyllam cum Davide. Sibyllam quidem, ut Ethnicos confundat negantes iudicii diem : apud quos ipse Sibyllæ prophetia reperitur, & libri in honore sunt, quos multo talentis Rex Tarquinius olim sibi comparavit, ut testatur S. Procopius. Davidem verò, ut per eum redarguat Iudeos, hæreticos, & pravo Christianos, qui etiam doctrinam traditam de universali iudicio negant, vel diste-

vel factis, dum sic se gerunt, quasi nulla reddenda foret ratio vitæ peccatis inquinatæ.
Sub Davide verò (qui Prophetarum Princeps est & Choragus, ceteros compendio continens) intelliguntur & alii Prophetæ, qui hunc diem & adventum Domini in igne prædixerunt, & illius cum Davide testes sunt. Audi hujus rei testem, Isaiam : *Ecce Dominus in igne venit, & quasi turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem in flamma ignis, qui in igne Dominus dijudicabit.* Audi & Daniëlem testem de throno iudicis : *Thronus ejus flammæ ignis : rote ejus ignis accensus, fluvius igneus rapidissime egrēdiebatur à facie ejus.* Audi & Ioelem, ut in ore trium testium sit omne verbum : *Ante ipsum ignis vorans, & post eum exurens flamma.*

Quinimo ab ipso Adamo hanc ignis conflagrationem prædictam fuisse filiis suis ac posteris, quorundam est opinio. Dicunt enim Adamum prædixisse mundi hominumque interitum duplicem, unum per diluvium, alterum per incendium & conflagrationem. Ideoque posteros Seth, pios & sapientes, excitasset duas columnas, unam lateritiam, alteram lapideam, eisque sua inventa, artes & disciplina, vel inscripserit, vel scriptas accolisset, ad posterorum instructionem, & sui memoriam posteris consignandam : idque hoc consilio, ut se literaria diluvio periret, lapidea superfluis remaneret, quæ etiam nunc extat in Syria, inquit Iosephus, in antiq.

Quicquid sit ea de re, non dubitamus Abielem agnovisse hunc iudicii diem, sæculumque futurum, ex instructione paterna. Imò pro hæc fide sanguinem fudisse, multorum est opinio. Quia, ut habet Chaldaea translatio (quam Hebræi recipiunt super illud. *Dixit Cain ad Abel, egrediamur in agrum.*) Cum soli essent, dixit Cain Abeli : *Non est iudicium, neque index, neque aliud sæculum, nec merces bona pro iusto, nec pena pro impio, nec Dei providentia aut iustitia regitur mundus.* Hoc asserendi occasionem accepit, quia, cum esset Primogenitus, ejus oblatio non fuit accepta, nec celesti flamma descendente approbata, sicut oblatio Abelis. Porro Abel audiens fratris impias assertiones, ad singula fori animo contradixit, & dixit : *Erras frater, est iudicium, est iudex, est aliud sæculum : est merces pro iusto, pena pro impio.* Inde accepit Cain occasionem, concepit invidiam consummandi per eum fratris. Sic Abel obegregiam fidem : Caput dicitur iustorum & fidelium, caputque edificare Civitatem Dei per fidem, & sanguine eam suo rigare. Econtra Cain edificavit Civitatem diaboli, fratrem persequens fidelem, negansque divinam providentiam, & iudicium, ac futurum sæculum. Quæ secuti sunt Epicurei, Saducei, Gnostici, Nicolaitæ, & alii hæretici. Nec nostro sæculo defuit Libertini & Athei, qui ut indulgent genio, voluptatibus, ac vitiis suis, omni libertate, effrenitque cum licentia, negant iudicium, & omne aumen, bonorumque.

rumque ac malorum remunerationem. Væ illis; quia in viam Cain abierunt, & ad fratrum suorum ronicum, hoc est, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, & iustorum omnium, aures claudunt: Matrisque Ecclesie sanctæ voces, toties hæc de re repetitas, aspernantur.

bro, bibliothecas, quibus illestantur litterati & sapientes. Consumet denique Quadrigas & Rhedas, arma & insignia, sceptrâ & diademata, quibus Principes exornantur. Hæc consideratio digna sunt, ut horum omnium vanitas pervideatur & contemnatur, dum tempus est.

Si lapillus exiguus olim potuit Statuam illam magnificam Regi representantem, auro radiantem in capite, argento splendidam in brachiis, ære constantem in pectore, ferro compactam in tibiis, solo attractu evertere, & in favillam æstivæ aræ redigere: quanto efficacius poterit ignis ille ardentissimus Mundum hunc (per Statuam illam ex tot diversis adversisque compactam, designatum) evertere, & in novam formam conflare? O cives mundi, ejus fallacibus bonis, vanoque splendore capti, hanc extremam ignis victoriam attendite.

Itaque, omnia mixta quæ sub celo sunt, per hunc ignem in cinerem ac terram vertenda sunt, quasi in primigenium suum elementum. Ratio est, quia cum illa ad usum temporalis vite condita sint, cessante illâ vitâ nulli erunt usus; proinde resolvenda sunt in sua principia ex quibus sunt compacta, & suis elementis restituenta. Exuret ergo terra profundissimè, & omnia opera tam ab arte, quam à natura, quæ in ea sunt: exurentur montes & montium fundamenta: dissolventur saxa & metalla, & rupes instar ceræ liquecent: exuret mare, ita ut consumatur quidquid in eo est terrenum vel concretum: denique exuret quidquid in aëre est materie inflammabilis.

Audi Theologum eximium nostri sæculi Demetrii exurendo non habemus locum expressum, colligitur tamen ex verbis S. Petri, dum dicit, Elementa ignis calore solvenda. Est enim quid valde mixtum & impurum; unde debet dissolvi & purgari: facile erit Deo per ignem accendere & dissolvere quidquid in mari est inflammabile. Hinc facta renovatione, dicitur: Et mare jam non est. Non quod elementum aquæ sit abolendum (pars enim est principalibus ad constitutionem mundi spectantibus); sed quia hoc mixtum, quod mare dicitur, non amplius erit; nec aqua, quæ est portio istius mixti, alveo eodem continebitur, si dicitur limpida instar crystalli, terramque undique operiet, ut multum voluit, sicut tempore diluvii vel non totam operiat, alia erit eius dispositio, quam modo sit cum navigatione & aliis usibus nostræ mortalitatis inservit. Hæc ille.

Audi & ex antiquis Hippolytum, Oratione de consummatione sæculi. Fluvius ignem excedens cum furore, insiar maris sævi, exuret montes & colles, & mare delebit, & aëthera inflammatione dissolvit. Intelligendum est autem, non consumendo aquarum naturam, dum dicit, Mare delebit; sed purgando quod impurum est, quod facile fieri poterit brevi tempore, quia hic ignis aget ut instrumentum divine potentie, sicut & ventus qui siccat viæ aquas diluvii, hæc vi quoque tempore, montes,

Part III. Ad quem effectum sit futurum ignis ante diem iudicii. Resp. 1. Varias proprietates ignis.

1.

Joan. 1.

2.

1. Cor. 3.

3.

Pf. 96.

Respon. 2.

2. Petri 3.

Dan. 2.

Apo. 1.

Gen. 3.

faxa & metalla exuret, & purgabit; sed incredibili fragore & strepitu, torrensibus sulphuris & saxorum vi ardoris liquorum, decurrentibus. Si enim hæc omnia interdum in uno monte ardente cum tanta elementorum perturbatione fiunt, quid erit, cum tot montes & tota terra ardebit.

Quin autem asserat S. Petrus, Terram, & quæ in ipsa sunt opera, exurenda hoc est mixta omnia, non asseritur illis qui existimant Paradisum terrestrem ab hac conflagratione immunem; nam & ille aquis diluuii obrutus interit. Non etiam asseritur S. Anselmo dicenti, quod post resurrectionem & iudicium, Terra quæ in gremio suo Corpus Domini confovit, tota erit ut Paradisus: & quia est sanguine sanctorum irrigata, odoriferis liliis, floribus, rosis, violis immarcescibiliter erit perpetuo decorata. Nam cum omnia illa sint corruptibilia, & ille novus status futurus sit rerum incorruptibilem: plantæ, vel animalia, non spectant ad perfectionem uniuersum secundum illum statum nouitatis, sed solum secundum hunc statum mutabilitatis, ut dicit S. Thomas, Terra interim, & alia elementa hoc conflagrationis igne purgata, eas qualitates habebunt, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant, ut scilicet mundus etiam carne in melius innovatus, ait S. Aug. de civ. cap. 16. Propterea nova terra, novumque cælum promittuntur; non quoad substantiam, sed quoad qualitates & ornatum. Cælum enim & astra nova luce condecorabuntur; sed erunt eadem quoad substantiam, sicut & corpora nostra cum resurgent.

S. Anselm. in Alucidario.

in suppl. q. 91. d. 8.

Mundus per ignem expiandus.

Resp. Ignis iudicii an

Cæterum hic ignis conflagrationis non attinget cælos æthereos, cum sint incorruptibiles. Vnde quod S. Petrus dicit: *Cæli ardentes solventur*, intelligendum id de cælis æris secundum morem loquendi sacre Scripturæ. Hæc communior sententia Theologorum est. Imò multi censent, quod ignis non pertinet ultra montes nisi quindecim cubitis, sicut & aqua diluuii. Gen. 17. ita asserit Glossa ordinaria 2. Thessal. Item glossa interlin. 2. Pet. 3. Beda quoque Marci 14. & alii Cælos ergo superiores Deus purgabit, & renouabit sua potentia, sed in actione ignis.

Sic mundus quoad omnes partes expiabitur, quia est templum quoddam diuinitatis, quod Deus ad suum cultum & honorem condidit & sanctificauit. Hoc interim ejus templum, morali quadam ratione, per innumera hominum & demonum peccata censetur fuisse infectum, & per spurcitas carnales & spirituales multis seculis inquinatum. Vnde priusquam renouetur ad statum gloriæ, expiandum est: quæ expiatio sicut olim facta est per aquam, ita nunc fit per ignem, qui ad hunc effectum aptissimus est.

Dicamus tertio, hunc ignem non solum impiis fore ad initium vindictæ, sed etiam purgaturum justos tunc viuentes, qui aliquid culpæ vel peccati

na luendum habuerit. Ita multi Theologi dicent, & colligit potest ex illo, Dies Domini accedat, quæ in igne revelabitur, & unicuique opus quale sit, ignis probabit. Quænam est illa dies Domini, nisi dies iudicii, siue particularis in morte unicuique, siue universalis in fine mundi? Hæc dies in igne revelabitur, siue cum igne erit, tamquam lictore diuinae iustitiæ, & declarabit cuiusque opus, illudque probabit: *Si quis super edificauerit ligna, fenum, stipulam*, hoc est peccata venialia fundamentum fidei superstruxerit, saluus erit: *si tamen quasi per ignem*, per ignem scilicet Purgatorii in iudicio particulari; per ignem vero conflagrationis, si hæc inueniantur in iustis in iudicio universalis.

Iustos porro plenè purgatos non attinget hic ignis: sed illi qui adhuc vivi supererunt, morientur paulò antequam Christo rapiantur obuiam, vel in ipso rapto mors perueniet, & quasi per soporem, ut egressa anima in momento reddatur, cum enim telentur, morientur, inquit S. Amb. Hanc sententiam sequuntur nonnulli Theologi, & que etiam est S. Thome Anselmi, & utriusque Glossæ in illum locum.

Alii verò asserunt etiam ipsos mortuos per ignem conflagrationis, quam vis per illum non sint affligendi, nisi quantum mors naturalis mortem affligere solet. Audi hæc de S. Thomam ignem quantum pertinet ad virtutem naturalem ipsius, si militer aget in bonos & malos qui vivi reperientur, vivorum corpora in cinerem resoluendo, in quantum autem aget ut instrumentum diuinae iustitiæ, diversimode aget in diversos, quantum ad penam sensuum. Mali enim per actionem ignis cruciantur. Boni verò, in quibus nihil purgandum, nullum dolorem ab igne sentient. Illi verò in quibus aliquid purgandum erit, sentient cruciatum ab igne plus vel minus pro diuersitate meritorum. Hæc ipse. Quid clarius quique explicatius? Annon similiter nunc agit ignis purgatorii, plus vel minus crucians pro delicti quantitate? Vnde id habet, nisi quia agit ut instrumentum diuinae iustitiæ, manu potentia ipsius applicatum? Hanc explicationem S. Thomas de promissis videtur ex S. Aug. qui sic ait: *Qui temporalius panis digna gesserunt, per flammam ignem & vada feruentibus globis horrenda transibunt: quanta fuerit peccati materia, tanta erit & transiendi mora, quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit quædam sanctorum rationis disciplina.*

Ex his satis patet, quomodo dies illa soluet scæculum in favilla, ad initium vindictæ impiorum, ad purgationem iustorum, ad expiationem mundi & cælestium omnium scelerum. Is qui illum semel expiavit per aquam & cataclismum, expiavitque postea per sanguinis sui diluuium, pacificans siue quæ in cælis, siue quæ in terris, expiavit denique per illum Spiritus sancti ignem, quem venit mittere in terram, & vehementer voluit accendere; expiavit tandem in fine sæculi per ignem, universalis conflagrationis, ut nullæ amplius spinæ peccatorum remaneant. Sic qui

qui per ignem illum quem mittere venerat, & accendi petoat, contempserunt, consumuntur ut stipulae sine consumptione, & ab igne isto conflagracionis transiens amandabuntur ad flammam ignis prenentis.

à timore malorum in orbem supervenientium. Unde & praecedat: Erit in terris pressura gentium; hoc est coarctatio, animi angustia, anxietas, & perplexitas maxima, praecognitio inopia, malis inundantibus, ac terra, mari, aere, caelo mixtum personantibus sonitu horrido.

Conclusio. **H**ic igitur pro conclusione exclamare rursus cogimur: O diem illum! O diei illius favillam! O iram! O saeculum! O saeculi dissolutionem! O ignem contrememum! Numquam haec ab oculis, nunquam à memoria in saeculo de gentium amovenda forent; ut ab hoc saeculo vano ad saeculum verum securè transeant, ubi in saecula saeculorum vivant, & in aeternum laudent eum per quem facta sunt saecula.

Interroga & Isaiam; quantus tremor sit futurus? Respondet: Propter hoc omnes manus dissolventur, & omne cor hominis contabescet & conteretur. Torsores & dolores tenebant, quasi parvulus dolerent, unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustae vultus eorum, Ideo ibidem praecedit: *Vultus, quia prope est dies Domini. Sufficiat hi duo testes timoris tunc futuri: & quidem testes omnium exceptione majores, qui graphicè hunc diem depingunt, unus in veteris, alter in novi testamenti tabulis, sed uterque concordia stylo & zelo, ut hunc timorem mortalium animis altè imprimant.*

LECT. 2. tripartita. *Quantus tremor est futurus, Quando Iudex est venturus, Cuncta stridit discussuras.*

Si Imperatores nonnulli, in bello licet imperterriti, tamen ad eò sonitum tonitruum exhorruerunt, ut leporebus formidolosiores in terra sese abderent, ut testatur Suetonius, de Imperatore Augusto, sub quo Christus natus, item de Tiberio sub quo mortuus, denique & de Cajo Caligula: Quomodo illi tonitru tunc immugiens, & caelum terraque concutiens possent sustinere? Hoc ipsum videtur Iob proponere, dum ait: *Ecce haec ex parte dicta sunt virarum eius, & cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, qui poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? Hi certe sunt illi Gigantes qui genuerunt sub aquis, & qui habitant cum eis, de quibus ibidem Iob; quibus tunc tremor gemitus augebitur.*

PARS I. **Q**uantus tremor est futurus horrida quae antecedit iudicium. Horum futurum timor ex significatione quibusdam Hebraeorum quae enumerat S. Thomas sed non approbat, quia eorum nonnulla non sunt fundata in sacris litteris, vel in doctrina Patrum; ideoque ea omittimus. Sufficit considerare quae in Evangelis recensentur. Erit tribulatio magna quae non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit suum. Et stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebuntur. Hoc est, ipsi caeli robora, fundamenta, cardines, insolitis moribus loco disturbari videbuntur: & ideo stellae velut excidere de caelo putabuntur, omnesque eorum aspectus, & influentiae turbabuntur; unde & in terris omnia à caelorum influentiis pendente pestum ibunt, cum horrore inspectantium. Haec erunt scilicet mundi occumbentis, exspirantis, & animam quasi agentis synptomata & singultus, perturbatis omnibus eius membris: caelo & aere, per obrenerationes tonitrua, tempestates, fulgura, & miras alias aeris passiones, & commotiones horribiles: terra ac mari, per sonitus, fluctus, terrae motus, & fragores inauditos. De his Poemata.

Nonnulli ex Sanctis soliti fuere dum tempestas, fulgur, aut tonitruum ingrueret, reminisci huius ultimi diei, ac procellam turbis eius: idque cum timore & tremore: solebant enim ad orationem specialem tunc confugere, ut sic sibi humanoque generi divinam conciliarent gratiam, ad postremam illam tempestatem cum securitate evadendam. Audi particulariter quod de B. Ceadda refert Beda in histor. Anglicana, & ex eo S. S. Marii.

Sueton. in Augusto & Tiberio.

Iob. 16.

Exempla ss. ad tonitruum vel Fulgur, & c. terroris iudicii recordantium.

Ceadda Episcopus.

Lucan. l. 1. *Sidera sideribus concurrent, ignea pontum Astra patent et illy extendere littera nolent. Excitatis, fremitu, strati contraria Phaebe ibi, & ubi quae vigas agitare per orbem indignata, diem potest sibi, toraque discors Machina divulsi: urbabat fœdera Mundi.*

Caadda Episcopus habebat donum timoris inter cetera: & ideo semper erat novissimum memor. Quare si forte eo legente, vel aliud agente, venisset tempestuosus assurgeret, contineò misericordiam divinam invocabat, ut propitiaretur humano generi. Si autem perduraret procella, clauso codice procidebat in faciem, obnixius orationi incumbens. At si foret coruscatio fulminis & tonitruum, ad Ecclesiam pergebat vacans precibus donec serenitas rediret. Interrogatus à suis, cur sic faceret? Respondit: *Non legisti, quia de caelo intonuit Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: Misit sagittas suas, & dissipavit eos, fulgura multiplicavit & conturbavit eos; Mover Dominus aërem, ventos excitavit, fulgura jaculatur, de caelo tonat, ut terrigenas ad timendum suscitet.*

Propter haec igitur, & alia, quae alibi à nobis explicata sunt, merito dicitur: *Quantus tremor est futurus, quando Iudex est venturus.* Interroga S. Lucam, & discrete respondebit tibi: *Avescent homines praeter timorem, & expectatione quae supervenient universi orbi. Graeca cum Emphasi habet: Haec sicut avescentibus hominibus sextadescentibus, exanimatis*

Pf. 177.